

АБДУЛПРАЗАК ГУРНА

ОСТАЦИ ЖИВОТА*

Халифа је имао двадесет и шест година када је упознао трговца Амура Бијашара. У то време је радио за малу приватну банку у власништву двојице браће из Гуџарата. Једино су приватне банке Индијаца пословале са локалним трговцима, прилагодивши се њиховом начину вођења послова. Велике банке су тражиле да се потпише много докумената, да се положи јамства и гаранције, а то није увек одговарало локалним трговцима, чије се пословање одвијало преко мрежа невидљивих голом оку. Браћа су запослила Халифу јер је био њихов рођак с очеве стране. Рођак је можда прејака реч, али његов отац је исто био из Гуџарата, што је у неким приликама било сасвим довољно. Мајка му је била са села. Халифин отац ју је упознао радећи на фарми неког великог земљопоседника из Индије, на два дана путовања из града у којем је провео највећи део одраслог живота. Халифа није личио на Индијца, барем не на онаквог каквог су навикли да виђају у овом делу света. Његов тен, коса и нос више су вукли ка афричкој мајци, али он је волео да истакне своје порекло када би му то одговарало. Да, да, отац ми је био из Индије. А на мени се то не види, зар не? Оженио се мојом мајком и остао јој је веран. Неки Индијци се поигравају са афричким женама, све док не буду спремни да им пошаљу неку жену из Индије, а онда их напусте. Мој отац никада није оставио моју мајку.

Отац му се звао Касим и родио се у малом сеоцету у Гуџарату које је имало своје богаташе и сиротињу, своје индусе и муслимане, па чак и нешто етиопских хришћана. Касим је био из сиромашне муслиманске породице. Израстао је у марљивог младића свиклог

* Одломак из истоименог романа.

на свакакве невоље. Похађао је верску школу у џамији, и потом државну школу у граду недалеко од његове куће, у којој се учило на гуџаратском језику. Отац му је био порезник који је послом путовао по селима, и његова је била идеја да Касима пошаљу у школу како би се и он школовао за порезника, или друго подједнако угледно занимање. Отац није живео са њима. Долазио је да их види само двапут или трипут годишње. Касимова мајка је неговала полуслепу свекрву и петоро своје деце.

Он је био најстарији, имао је млађег брата и три сестре. Две сестре – две најмлађе – умрле су сасвим мале. Отац би им повремено слао новац, али су у селу морали сами да се издржавају и раде шта год је требало. Када је Касим довољно стасао, наставници из државне школе охрабрили су га да се пријави за стипендију у основној школи у Бомбају на енглеском, и тада га је кренула срећа. Отац и рођаци су се договорили да узму позајмицу како би он у Бомбају нашао најбољи смештај док похађа школу. Временом му се ситуација поправила јер се преселио у породицу школског друга, који му је, такође, помогао да почне да подучава млађу децу. Уз помоћ тих додатних неколико ана¹ могао је да се издржава.

Чим је завршио школу, стигла му је понуда да се придружи књиговодственом тиму земљопоседника на обали Африке. Њему је то личило на благослов, на отварање врата света зараде и, можда, понеке авантуре. Понуда му је стигла преко имама из родног села. Далеки преци земљопоседника су потицали из истог села и одатле су увек узимали књиговођу када им је био потребан. Тако су били сигурни да се о њиховим пословима стара неко лојалан и завистан од њих. Сваке године, током месеца поста, Касим би имаму из родног села послао извесну своту новца, коју би земљопоседник одвајао од плате, да се пренесе његовој породици. Никада се није вратио у Гуџарат.

Беше то прича Халифиног оца о свом тегобном одрастању. Испричао му је јер очеви то тако раде и јер је хтео да његов дечак пожели нешто више у животу. Научио га је да чита и пише латиницу и основне ствари из аритметике. Када је Халифа још мало одрастао, ту негде, са једанаест година, послао је дечака у оближњи град, приватном учитељу који га је подучавао математици и вођењу књига и основном енглеском вокабулару. Те је амбиције његов отац понео са собом из Индије, али никада није стигао да их оствари.

¹ Стара новчана јединица у Индији, једнака једној шеснаестини рупија. *Прим. прев.*

Халифа није био једини ученик своје учитељу. Била су их четворица, сви беху Индијци. Становали су код свог учитеља и спавали на поду предсобља, испод степеништа, а ту су, такође, и обедовали. Нису смели да се попну на спрат. Учионица им беше собица са простирком на поду и високим прозором са решеткама, превисоким за њих да би могли да гледају напоље, мада је кроз њега допирао смрад јендека раскопаног око куће. Учитељ је учионицу закључавао после часова, за њега она беше свето место које ученици морају почистити и обрисати свако јутро пре наставе. Учили су рано изјутра и предвече, пре него што се смркне. Поподне, после ручка, учитељ би увек задремао, а увече им није држао лекције да би уштедели на свећама. У слободним часовима, нашли би неког посла на пијаци или на обали, или би лутали улицама. Халифа није ни могао да наслути с колико ће се носталгије касније сећати тих дана.

Преселио се код учитеља оне године када су Немци стигли у град и остао је код њега пет година. Беху то године Абуширијевог устанка², током којих су се арапски и свахили трговци и каравани опирали немачком својатању права на власт у земљи. Немци и Британци, Французи и Белгијанци, Португалци и Италијани и ко год је већ могао, састали су се на конгресу, исцртали своје територије на мапама и потписали споразуме, тако да је овај отпор био сасвим небитан. Побуну је угушио поручник Висман са својим новоформираним колонијалним трупима. Три године после пораза Абуширијевог устанка, док је Халифа завршавао свој боравак код учитеља, Немци су се уплели у други рат, овога пута са племеном Вахехе, далеко на југу. Ни они нису радо прихватили немачку власт, али су се показали тврдокорнијим од Абуширија, наневши колонијалним трупима неочекивано тешке губитке, које су потом узвратиле одлучно и немилосрдно.

На очево одушевљење, испоставило се да Халифа има дара за читање, писање и вођење књига. Тек тада је отац, по савету учитеља, писао браћи банкарима из Гуцарата, који су имали посао у истом граду. Учитељ је саставио писмо и дао Халифи да га однесе оцу. Отац га је својеручно преписао и преко возача запреге вратио учитељу, који га је однео банкарима. Сви су се слагали да су учитељеве речи подршке сигурно биле од помоћи.

Поштована господо, писао је његов отац, да ли у вашем цењеном послу има једно слободно место за мог сина? Он је марљив момак, има талента за књиговођу, мада не и искуства, пише латиницу

² Устанак становништва Занзибара против немачке власти од 1888. до 1890, под вођством Абуширија ибн Салима. *Прим. прев.*

и зна основне појмове из енглеског језика. Читав живот ће вам бити захвалан. Ваш скромни брат из Гуџарата.

Прошло је неколико месеци пре него што су примили одговор, а примили су га само зато што је дечаков учитељ ишао код браће и молио их, ради своје репутације. Када је писмо стигло, писало је, пошаљите нам га на пробни рад. Ако све буде како треба, понудићемо му посао. Муслимани из Гуџарата се морају увек међусобно помагати. Ако ми сами не водимо рачуна једни о другима, ко ће о нама бринути?

Халифа је једва чекао да напусти породични дом земљовласника коме је његов отац водио књиге. Док су чекали на одговор од браће банкара, помагао је оцу око посла: бележио је плате, испуњавао наруџбенице, пописивао трошкове и слушао жалбе које није могао да исправи. Посла на имању је било у изобиљу, а плата беше бедна. Често су се борили са грозницом, разним бољкама и прљавштином. Имање је радницима дозвољавало да обезбеде себи нешто хране тако што би на малој окућници узгајали биљке. Радила је то и Халифина мајка Маријаму, гајила је парадајз, спанаћ, бамију и батат кромпир. Башта јој је била поред скучене кућице и Халифу би понекад недостојност њиховог живота бацала у толику депресију и досаду да је жудео за аскетским стилем животом у кући свога учитеља. Стога, када је стигао одговор од браће банкара, беше спреман да крене и решен да се побрине да га задрже код себе. Тако је и било, следећих једанаест година. Иако их је изненадио његов изглед, они то нису показали, нити су то Халифи икада ставили до знања, за разлику од појединих индијских клијената. Не, не, он је наш брат, из Гуџарата, као и ми, говорила су браћа банкари.

Био је обичан чиновник, уносио је цифре у књигу пословања и ажурирао белешке. Беше то сав посао који су му дали да ради. Знао је да му они не верују у потпуности, али тако је то када су у питању новац и посао. Браћа Хашим и Гулаб беху зеленаши, а Халифу су објаснили да сви банкари исто то раде. Додуше, за разлику од великих банака, они немају клијенте са рачунима. Браћа су била скоро вршњаци и веома слично су изгледали: ниски и пуначки, насмејаног лица, широких јагодица и са пажљиво штуцованим брковима. Мањи број људи, пословни људи из Гуџарата и финансијери, остављају код њих вишак новца, а они га дају под интерес локалним трговцима. Сваке године, на Пророков рођендан, чита се из Курана у башти њихове палате и дели храна свима који дођу.

Халифа је већ десет година радио код браће када му је пришао Амур Бијашара са једним предлогом. Познавао га је од раније јер је тај трговац имао посла са банком. Овом приликом, Халифа

му је помогао, откривши неке информације које власници нису знали да он зна, детаље о провизији и камати који су трговцу помогли да склопи бољи посао. Амур Бијашара му је платио за те информације. Подмитио га је. Није то био велики мито, а предност коју је Амур Бијашара стекао није била претерана, али је трговцу било потребно да одржи своју округну репутацију, а није могао ни да одоли пред закулисним изазовима. Што се тиче Халифе, скромна свота коју је примио за мито помогла му је да пригуши осећај кривице да је издао своје послодавце. Ово је просто стицање новог искуства у пословању, говорио је себи, а то подразумева и знање о непоштеним поступцима.

Неколико месеци пошто је Халифа склопио договор са Амуром Бијашаром, браћа банкари одлучише да преселе посао у Момбасу. Градила се пруга од Момбасе до Кисумуа и завладала је колонијална политика која је охрабривала Европљане да се досељавају у Британску Источну Африку, како су је тада звали. Браћа банкари су очекивали да ће им се тамо указати боље прилике, и у томе нису били једини међу индијским трговцима и занатлијама. У исто време, Амур Бијашара је ширио своје пословање, те је запослио Халифу да му буде писар, јер он сам није знао писати латиницом, за разлику од Халифе. Трговац је мислио да ће му његово знање бити од користи.

Немци су до тада угушили сваки револт у Немачкој Источној Африци, или су барем тако мислили. Сломили су Абуширијев устанак, као и протесте и отпор трговачких каравана. Побуну су савладали после борбе, када су ухватили Абуширија и обесили га 1888. Колонијалне трупе, армија афричких плаћеника позната под именом *аскари* и под командом пуковника Висмана и немачких официра, у то време беше састављена из распуштених војника Нубијаца који су служили Британцима у борбама против Махдија у Судану и регрута из племена Шанган краља Зулуа из Португалске Источне Африке. Немачка управа је од Абуширијевог вешања направила јавни спектакл, као што ће учинити и са многим другим погубљењима наредних година. Као згодан симбол увођења реда и цивилизације у овај део света, претворили су Абуширијево упориште, тврђаву Багамојо, у свој штаб. Багамојо, такође, беше и последња станица старих трговачких каравана и најпрометнија лука на том делу обале. Његово освајање и држање под контролом беше важна демонстрација немачке моћи над колонијом.

Имали су, додуше, још доста посла и док су се померали ка унутрашњости, сретали су многа племена која су нерадо пристајала да постану немачки поданици: Ванјамвези, Вачага, Вамеру и на југу, најпроблематичније од свих, Вахехе. После осмогодишњег

ратовања, коначно су потчинили и смрвили Вахехе, изгладневши их и уништивши њихов отпор. У свом тријумфу, Немци су одрубили главу Мквавеу, поглавици Вахехеа, и послали је у Немачку као трофеј. До тада је колонијална војска *аскарија*, помогнута регрутима из редова поражених локалних племена, постала веома искусна снага рушилачке моћи. Беху поносни на опаки глас који их је пратио, а њихови официри и чиновници Немачке Источне Африке волели су их управо зато што су такви. Када је Халифа прешао да ради за Амуре Бијашара, још се није чуло за устанак Маџи Маџија, који ће се претворити у једну од најкрвавијих побуна и изазвати још окрутнији одговор Немаца и њихове војске *аскарија*.

У то време, немачке власти су уводиле нове прописе и правила за пословање. Амур Бијашара је очекивао од Халифе да преговара у његово име. Очекивао је да му прочита наредбе и извештаје које су објављивале власти и попуњава неопходне царинске и пореске формуларе. Што се тиче послова, трговац је све држао за себе. Увек је нешто смишљао, а Халифа му је био само помоћник који ради оно што се од њега тражи, уместо да му постане поверљиви чиновник, како је Халифа замишљао. Трговац би му некада говорио о неким пословима, а некада не. Халифа је писао писма, ишао у владине канцеларије за ову или ону дозволу, сакупљао трачеве и информације, носио мале поклоне људима које је трговац желео да одобровољи. Чак и тако, мислио је да се трговац ослања на њега и његову дискрецију, као што би се ослањао на било чију.

Није било тешко радити за Амуре Бијашару. Беше он ниског раста, елегантан, увек уљудан и тих, редовни члан конгрегације при локалној џамији. Слао је добротворне прилоге када би некога задесила болест и никада није пропуштао сахрану својих суседа. Било који странац у пролазу помислио би да је он, без сумње, скромни, побожни члан своје заједнице, али људи који су га познавали с дивљењем су говорили о његовој окрутности и наводном богатству. Његова тајновитост и бескрупулозност у пословима сматрани су нужним особинама једног трговца. Своје послове је водио као да се ради о некој завери, волели су да кажу. Халифа га је замишљао као пирата коме ништа није било превише мало, ни кријумчарење, ни зеленашење, ни гомилање робе, како оне која је у несташници, тако и било које друге, ни увоз овога или онога. Шта год је требало, био је спреман то да учини. Сав посао је држао у глави јер никоме није веровао, а и зато што су неки његови послови морали остати дискретни. Халифи се чинило да он ужива у подмићивању и мутним трансакцијама, да осећа спокој када у тајности плати за жељени исход. Мозак му је увек био у прерачунавању, увек у одмеравању

људи с којима има посла. Умео је да се понаша учтиво, па чак и љубазно, али је Халифа знао да је способан да буде изузетно строг. После неколико година рада за њега, упознао је колико тврдо уме да буде срце трговца.

Дакле, Халифа је писао писма, подмићивао и сакупљао и најмање мрвице информација које би трговац испуштао, и био је прилично задовољан. Имао је склоност ка говоркању, да прима трачеве и прослеђује их, а трговац га никада не би прекорио зато што је сате проводио у разговору на улицама и кафеима, уместо у канцеларији. Увек је боље бити упућен у то шта се прича, него седети у мраку незнања. Халифа би волео да више био умешан у послове, али то није могло да се деси. Није знао чак ни комбинацију на сефу трговца. Ако би му затребао неки документ, морао је замолити трговца да га донесе. Амур Бијашара је у сефу чувао много новца и никада није до краја отварао његова врата када би у канцеларији био Халифа или било ко други. Ако би му одатле нешто затребало, стао би испред сефа, заклонивши својим телом точкић на вратима док га је окретао. Потом би отворио врата неколико центиметара и завукао руку унутра попут џепароша.

Халифа је радио за *бвана* Амура већ три године када је до њега стигло да му је мајка Маријаму изненада умрла. Није имала ни педесет година и нико није очекивао да би могла умрети. Појурио је кући, код оца, који беше избезумљен. Халифа беше њихово једино дете, али се последњих година нису често виђали, тако да је, помало изненађено, запазио колико је отац изгледао исцрпљено и слабо. Боловао је од нечега, али није имао снаге да оде до исцелитеља који би му рекао од чега болује. Није било доктора у близини, а најближа болница беше у граду на обали, у којем је живео Халифа.

„Требао је да ми кажеш. Дошао бих по тебе”, рекао му је Халифа.

Очево тело је све време благо подрхтавало и није имало снаге. Није више могао да ради и по читав дан је седео на веранди испред двособне колибе на земљопоседничковом имању и зурio испред себе.

„Спопала ме је пре неколико месеци, та слабост”, рекао је Халифи. „Мислио сам да ћу ја први да одем, али твоја мајка ме је прешла. Само је склопила очи, заспала и отишла. И шта сада да радим?”

Халифа је остао код њега четири дана. Знао је, по његовим симптомима, да му отац болује од маларије. Имао је високу температуру, није могао да се уздржи да не повраћа, беоњаче му беху жуте, а мокраћа црвенкаста. Из искуства је знао да су комарци на

имању опасни. Када се пробудио у соби коју је делио с оцем, руке и уши су му биле прекривене убодима. У јутро четвртог дана, када се пробудио, отац је још увек спавао. Халифа је устао, отишао иза колибе да се умије и скува воду за чај. Док је стајао и чекао да вода прокључа, телом му прође језа и он се врати унутра, и затече оца мртвог. Халифа је стајао над њим и гледао њега, тако смршалог и окопнелог, који некада беше пун енергије и живота. Покрио га је и отишао у месну канцеларију да затражи помоћ. Однели су му тело у малу сеоску џамију поред имања. Тамо га је Халифа окупао, како обичај налаже, а помагали су му људи који су познавали ритуале. Поподне, сахранише га на гробљу иза џамије. Иمامу џамије је оставио оно неколико ствари које су остале иза оца мајке и замолио га да их поклони коме год буде требало.

Када се вратио у град, следећих неколико месеци је Халифа осећао као да је сам самцат на свету. Осећао се као незахвални, бескорисни син. Беше му неочекивано то осећање. Већи део живота је провео далеко од родитеља, живећи најпре код учитеља, па са браћом банкарима и сада код оног трговца, и није имао гриже савести, није осећао да занемарује родитеље. Њихов изненадни одлазак беше катастрофа, пресуда њему. Живео је бескорисно у граду који није његов дом, у земљи која је непрестано у рату, са вестима о још једном устанку на југу и западу.

Тада му је пришао Амур Бијашара.

„Већ неколико година радиш код мене... Колико је прошло, три... четири? Веома способан и честит радник. Ја то ценим.”

„Хвала вам”, одговори Халифа. Ни сâм није био сигуран да ли се спремао да му дâ повишицу или отпремнину.

„Одлазак оба родитеља је тежак ударац, знам ја то. Види се на теби колико си још увек утучен. Нека Бог подари милост њиховим душама. А ти радиш за мене тако верно и покорно, и толико дуго, па сам мислио да не би било неумесно да ти понудим један савет”, рече трговац.

„Поздрављам ваш савет”, рече Халифа, схвативши да неће бити отпуштен.

„Ти си ми као члан породице, и моја је дужност да те упутим у ствари. Време ти је да се ожениш и чини ми се да знам која би невеста била за тебе. Једна моја рођака је недавно остала сироче. Она је поштена девојка и, такође, има наследство. Предлажем ти да је запросиш. И ја бих је оженио на твом месту”, рече трговац кроз смех, „да нисам савршено срећан својим животом. Годинама си ме добро служио и ово би био резултат достојан тога.”

Халифа је знао да трговац покушава да је представи као поклон, а да се девојка неће о томе много питати. Рекао му је да је

она честита девојка, али са усана промућурног трговца те речи нису ништа откривале. Халифа је пристао на договор јер је знао да га не може одбити, а и зато што је он жудео за тим, иако је у тренуцима плашљивости замишљао невесту као грубу и захтевну жену, са нимало симпатичним навикама. Нису се срели пре венчања, па чак ни на самом венчању. Церемонија беше једноставна. Имам је замолио Халифу да пита Ашу Фуади да ли жели да му постане супруга и он је рекао да. Потом је *бвана* Амур Бијашара, као старији сродник са мушке стране, дао пристанак у њено име. Све је било решено. После церемоније послужили су кафу, а Халифа је у пратњи трговца стигао до њене куће и упознао се са својом супругом. Кућа беше имовина коју је Аша Фуади наследила, само што је није заправо наследила.

Аша је имала двадесет година, а Халифа тридесет и једну. Ашина покојна мајка беше сестра Амуре Бијашаре. Ашине очи су још увек биле у сенци туге. Лице јој беше овално и пријатно, понашала се свечано и озбиљно. Халифи се она без оклевања допала, али је знао да је она у почетку само трпела његове загрљаје. Требало јој је времена да му узврати истим жаром и да му исприча све о себи, да је сасвим разуме. Не зато што је њена прича била необична – сасвим супротно, беше то честа пракса међу трговцима пиратима у том свету. Била је повучена јер јој је требало времена да стекне поверење у новог супруга и да се увери према коме је лојалан, према трговцу или према њој.

„Ујак Амур је позајмио новац моме оцу, и то не једном него неколико пута”, рекла је Халифи. „Није имао избора, пошто је мој отац био супруг његове сестре, члан породице. Када га је замолио, морао је да да. Ујак Амур није имао стрпљења за мог оца, сматрао га је непоузданим када је новац у питању, што је вероватно била истина. Чула сам мајку како му је неколико пута рекла то у лице. На крају га је ујак Амур замолио да му препише кућу... нашу кућу, ову кућу... као гаранцију за зајам. Он је то и урадио, али није обавестио мајку. Такви су мушкарци са својим пословима, препредени и тајновити, неповерљиви према површном женском свету. Она му то не би дозволила да је знала. Велико је то зло, позајмити новац некоме за кога знаш да га неће вратити, и потом му узети кућу. А ујак Амур је управо то учинио оцу и нама.”

„Колико новца је дуговао твој отац?”, питао је Халифа Ашу после дуге тишине.

„Није важно колико”, процедила је. „Ни данас не бисмо могли то да отплатимо. Није нам ништа оставио.”

„Мора да је изненада умро. Можда је мислио да ће имати више времена.”

Климнула је главом. „У сваком случају, није добро испланирао свој одлазак. Прошле године, за време оних дугих киша, вратила му се маларија, као и сваке године, али овога пута је било горе него икада и није преживео. Грозно је било видети га одједном у таквом стању пре него што је умро. Нека се Бог смилује његовој души. Мајка није знала све детаље његових послова, али смо убрзо сазнали да позајмица није враћена, и да нам није остала ни најмања свота с којом бисмо могли вратити макар делић дуга. Рођаци са очеве стране су долазили и тражили свој део наследства, а то је била само кућа, али ускоро смо открили да и она припада ујаку Амуру. Беше то ужасан шок за све нас, посебно за мајку. Остали смо без ичега, ичега. И још горе, чак ни своје животе нисмо имали јер је ујак Амур постао наш тугор као једини старији мушки сродник у породици. На њему је било да одлучи шта ће са нама. Мајка се никада није опоравила после смрти мога оца. Разболела се још пре неколико година, и потом је увек била крхког здравља. Мислила сам да је у жалости, да није толико болесна као што је говорила, да је пустила да пропадне због туге. Можда је неко бацио чини на њу, можда ју је живот разочарао. Понекад би била поседнута и говорила неприродним гласом, и онда смо звали исцелитеља, иако је отац био жестоко против тога. После његове смрти, њен јад се претворио у тугу која ју је мрвила, а последњих неколико месеци живот јој се претворио у агонију са боловима у леђима и нечим што ју је изједало изнутра. Баш тим речима, говорила је, нешто је изједа изнутра. Тада сам схватила да ни она неће још дуго, да је то веће од њене туге. У својим последњим данима, бринула се шта ће бити са мном и молила је ујака Амуре да се постара за мене, а он јој је обећао да не брине.” Аша се озбиљно и дуго загледа у свога мужа, па настави: „И онда ме је дао за тебе.”

„Или, мене је дао теби”, рече он и насмеја се да ублажи њену горчину. „Је л’ то било тако страшно?”

Она слегну раменима. Халифа је разумео, или могао је да претпостави, зашто је Амур Бијашара одлучио да Ашу понуди њему. Као прво, тиме он више није био одговоран за њу. Онда, тако би спречио било какве срамне везе у које би она могла бити намамљена, било да је већ имала некога на уму или не. Беше то размишљање моћне главе породице. *Utamsitiri*³, Халифа је требало да је спасе од срамоте и постара се да породично име остане неокаљано. Није он био ништа посебно, али га је трговац добро познавао и удаја за њега би сачувала њено име – самим тим и име Амуре Бијашаре – од могуће срамоте. Сигурна удаја за Халифу, који зависи

³ Дакле (на свахилију). Прим. њрев.

од њега, значила би да имовински интереси трговца остају нетакнути. Све би остало у породици, такорећи.

Чак и када је Халифа сазнао за причу о кући и схватио колика је неправда нанета његовој супрузи, није о томе причао пред трговцем. Биле су то породичне ствари, а он није био прави члан породице. Уместо тога, убедио је Ашу да о томе поразговара са ујаком, да га замоли да јој врати њен део. „Уме он бити праведан када то жели”, говорио је Халифа, желећи и сâм да у то поверује. „Доста добро га познајем. Гледао сам га како ради. Мораш га натерати да осети срамоту, па да ти врати твоја права, иначе ће се претварати да је све у реду и ништа неће учинити.”

На крају је она поразговарала са ујаком. Халифа није био присутан и правио се да ништа не зна када се трговац касније учтиво распитивао о томе. Аши је ујак рекао да јој је већ оставио извесну своту у свом тестаменту и да за сада жели да на томе све остане. Другим речима, није желео било какве додатне расправе у вези са кућом.

Превео са енглеског
Преграј Шайоња